

„...hogy szabad hazánk tovább erősödjék”

Október 26-án alakult meg a nemzetőrség Szabolcs-Szatmár megyében

A nemzetőrség az '56-os forradalomhoz átállt honvédség és rendőrség megbízott, illetve a polgárság önként jelentkező tagjaiból állott. Az irányítást a Forradalmi Tanácsok (Munkástanácsok) látták el. Többféle elnevezésük volt még használatban: polgárőrség, nemzeti polgárőrség és forradalmi nemzetőrség.

Nyíregyházán 1956. október 26-án Rácz István tanár alakította meg a polgárőrséget. Ezen a napon a börtön megnyitása és a rendőrpalota erkélyéről mondott beszéde után hívta fel erre Végh György államvédelmi őrnagy. Rácz István Önéletrajzában 26. oldalán erről így írt: „Igen, én alakítottam meg a polgárőrséget, melynek Kabai Dezső lett a parancsnoka. Így kerültem én bele a forradalomba.” Már 1956. október 31-én Szilágyi László, a megyei forradalmi munkástanács elnöke rendeletére hirdetményeken jelentek meg: „Az új nemzetőrség szolgálatának ideiglenes irányelvei.” E 7 pontból álló szabályzatot Nagy Zsigmond rendőr százados, a közrendvédelmi osztály vezetője és beosztottjai dolgozták ki, de a szerkesztésébe bekapcsolódott Hubicska Zoltán őrnagy, a nyíregyházi Damjanich laktanya parancsnoka is.

Eszerint a nemzetőrség feladata: a közrend, a közbiztonság fenntartása. Ezt állandó ügye-

ti szolgálattal, illetve rendszeres járőrözéssel biztosították. Nyíregyházán a nemzetőrség székhelye a Felszabadulás u. 13. alatti épületben (volt ún. belterületi rendőrőrs) volt.

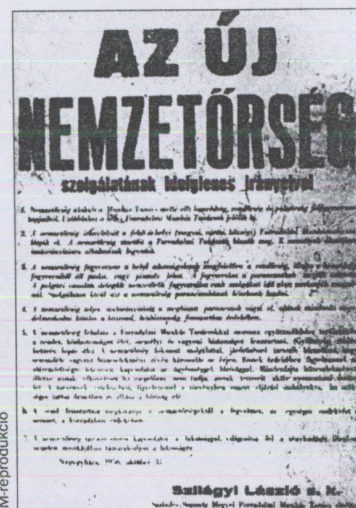
A fegyverzetük: puska és pisztoly, amelyeket a Forradalmi Munkástanácsok által kijelölt parancsnokok tartottak számon. Figyelemre méltó rendelkezés volt, hogy a polgárőrök csak a szolgálati időben tarthatták maguknál fegyvereiket, különben azokat le kellett adni a nemzetőrség parancsnokánál.

Kezdetből fogva Kabai Dezső (1926. Ajak, 1992. Németország) volt a parancsnok: eleinte csak Nyíregyházán, majd 1956. november 2-től a megye egész területén. Nyíregyházán Ormos László főhadnagy volt a helyettese, a Járási Nemzetőrség, illetve Járási Honvédelmi Bizottságok szervezésében Boros András rendőr százados és Mikula főhadnagy volt a segítségére. Kabai Dezső visszaemlékezését „A nemzetőrség parancsnoka Kabai Dezső” címen Takács Péter közölte (Határ-Szél, 1989. okt. 20.) és németországi találmányairól Kézy Béla írt (Határ-Szél, 1989. szept. 29. és okt. 6.). A forradalom érdekében fegyelmet és egyénes cselekvést kívántak meg a nemzetőrségtől, amelynek kötelességévé tették, hogy „minden munkájában támaszkodjon a lakosságra.”

A nemzetőrség a tetteiket aktív nyomozással őrizetbe vehet-

te és bíróság elé állíthatta. A diákoknak a polgárőrségbe való jelentkezésében Dandos Gyula (1938–1957), a mártír diákvezér nyújtott nagy segítséget. Megmaradt a nyíregyházi Jancsó Pál igazolványa, mely szerint a „polgárőrség tagja a rend fenntartása érdekében jogosult rendőri intézkedésre.” Ezen igazolványt 1956. október 27-én állította ki a Városi Munkástanács, s azért is értékes, mert két pecsétet is tartalmaz: a „lyukas” tanácsi körbélyegzőt, illetve a jobb felső sarkában a „Nyíregyháza Forr. Tanács” körfeliratú, kis Kossuth címmeres felülbélyegzést, hitelesítést (a forradalmi bélyegzőt Rácz István faragta krumpliból; az igazolványt Jancsó Pál nemzetőrségi dandártornok 1998. október 1-jén bocsátotta rendelkezésemre, Londonból).

A forradalom második hetében a járáásokban is egyre inkább kiterjedésedett a nemzetőrség. A Megyei Nemzeti Bizottság 1956. november 1-i ülésén Dankó László munkástanácsi elnök így szólalt fel: „Kinn voltunk Nyírbátor, Nagykállós és Fehérgyarmat körzetében, megszerveztük a volt tisztekkel együtt a nemzeti polgárőrséget.” Beregsurány községben 1956. október 31-én az alábbi eskümintát használta a 7 tagú nemzetőrség: „... esküszöm, hogy a Független Demokratikus Magyarországhoz és annak népéhez hű leszek, a demokratikus nemzeti kormány rendelkezéseit betartom és híven

KM-reprodukció

A nemzetőrség szabócski szabályzata (plakát, 1956. október 31., a Megyei Levéltár anyagából)

betartatom, kötelességeimet a magyar nemzet érdekében szem előtt tartásával elátom, a reám bízott titkot megőrzöm és azon leszek, hogy szabad hazánk tovább erősödjék, Isten engem úgy segéljen.”

Megyénken a nemzetőrség legnagyobb tette az MDP Megyei Bizottsága épületének (Nyíregyháza, Sztálin tér 21.) fegyveres elfoglalása volt 1956. október 30-án Kabai Dezső parancsnok vezetésével. Másnap megszerezték a Pártoktatók Házát (Szabadság tér 9.) illetve a Sóstói úton lévő Pártiskolát is.

Dr. Fazekas Árpád,
orvos-történész